

שנינו במשנה במסכת מעשר שני: (92) **מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה, ונזכר רבן גמליאל שיש לו פירות שאינם מעושרים בביתו, ושכח ולא נתן רשות לאחרים לתרום בטרם יציאתו מביתו,** (93) ואסור לחבר להשהות פירות שאינם מעושרים בביתו, (94) שמא יאכלו בני ביתו מהם בעודם טבל. לפיכך, מיהר רבן גמליאל לעשרם בעודו בספינה, (95) וכך עשה: **אמר לחן רבן גמליאל לזקנים: עישור**

[עשירית מהפירות] **שאני עתיד למוד** (למדוד) ולהפריש למעשר ראשון, הרי הוא כ-א **נתון לו ליהושע, לרבי יהושע בן חנניה שהוא לוי, והיה גם הוא בספינה. ומקומו של העישור, דהיינו הקרקע שתחתיו, מושכר לו.** ונתן רבי יהושע פרוטה עבור שכירות המקום, וקנה את הפירות אגב הקרקע, כמו ששנינו "נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף". (96), (97)

92. מעשר שני ה ט [וב"מ יא א].

93. כך פירש רש"י.

וקשה: מדוע רש"י נקט שלא נתן רשות 'לאחרים' לתרום. היה ראוי לו לומר ששכח ולא תרם!

ותירץ פני יהושע [על תוספות ד"ה מעשה]: הוקשה לרש"י: כיצד שכח רבן גמליאל לתרום? והלא "חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן" [מעושר], כמבואר בפסחים [ט א]!

ולכן רש"י מפרש שבזמן שרבן גמליאל יצא מביתו הפירות עדיין היו מחוברים לקרקע. ואי אפשר לעשר את הפירות אלא לאחר שנתלשו. ולפיכך לא היה רבן גמליאל יכול לעשרם באותו זמן [ואין כאן את החזקה הנ"ל מפני שבשעה שיצא הפירות לא היו נחשבים "טבל" ואין זה דבר שאינו מתוקן]. ולא היה בידו אלא למנות אחרים שיתקנו את הפירות בשליחותו. ולפיכך כתב רש"י ששכח ולא נתן 'לאחרים' רשות לתרום.

[ואולם רש"י במסכת בבא מציעא יא א כתב בזו הלשון "נזכר שלא 'עישור' מעשרותיו". והתוספות כאן העתיקו בשם רש"י: "פירש בקונטרס: רבן גמליאל 'לא תרם', ושכח ולא נתן רשות [לאחרים] לתרום".]

ויש להעיר על פירוש הפני יהושע: מדוע רבן גמליאל לא תרם גם תרומה גדולה? והנה, תוספות כתבו שכבר הפרישה בגורן [ע"ש]. אך לדברי הפני יהושע שכשיצא מביתו התבואה היתה מחוברת אין לומר כן. ובפני יהושע עצמו התקשה בקושיא זו בתחילת דף כז עמוד א. עיין שם.

94. רש"י להלן כג א. ומקורו מהגמרא פסחים ט א.

ותוספות העתיקו את דברי רש"י בסגנון אחר: רבן גמליאל היה ירא שמא יאכלו בני ביתו מהפירות כי יסמכו על כך שבודאי עישרם. מפני שחזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו.

95. רש"י בבא מציעא יא א.

והתוספות מפרשים בדרך אחרת כמבואר להלן בהערות.

96. כתב רש"י: "ואף על פי שעדיין לא הופרש, קריית שם הוא שאסור לחברים [להשהות] דבר שאינו מתוקן, ואפילו אכלו ממנו אין כאן חיוב מיתה משום טבל, ומן המותר יפריש מעשרותיו".

ונראה שרש"י בא לבאר שלא תאמר שאיסור "טבל" אינו פוקע מהפירות אלא לאחר שהשלים

המשיך רבן גמליאל ואמר: ועישור אהר, שאני עתיד למוד לשם מעשר עני, (98) נתון

לו לעקיבא בן יוסף, והוא רבי עקיבא שהיה גבאי צדקה והיה עם רבן גמליאל בספינה.

את מצותו, כלומר שהפרישם ונתנם לכהן כשהם מבוררים משאר הפירות. וכנגד זה כתב רש"י – שאמנם עדיין היה מוטל על רבן גמליאל להפריש את הפירות כשיבוא לביתו. אבל, משקרא על מקצת הפירות שם תרומה ומעשר, מיד פקע משאר הפירות שם "טבל". ואפילו אם בני ביתו יאכלו ממנו אין כאן איסור טבל שהאוכלו חייב מיתה. אלא יש לפנינו פירות שמקצתם חולין גמורים, ומקצתם תרומה ומעשר.

והקשו תוספות: מה הועיל רבן גמליאל בכך? והלא מקצת מן הפירות היו תרומת מעשר. ויתכן שבני ביתו יאכלו מאותם פירות האסורים עליהם! [תוספות הוסיפו שעל ידי הפרשתו גרע יותר. והאחרונים התקשו בהבנת דבריהם, עיי' רש"י ופני יהושע].

ותירצו התוספות: היה לרבן גמליאל פירות רבים. והיה יודע שלא יאכלו בני ביתו את הכל עד שיבוא לביתו. וכאשר יבוא לביתו יפריש את המעשרות מן המותר. ועיין בהערה הבאה.

97. פירשנו את הגמרא על פי פירוש רש"י. והתוספות הקשו על דבריו: אם אכן כל מטרתו של רבן גמליאל לא היתה אלא להציל את בני ביתו מאיסור אכילת טבל, אם כן לשם מה הוצרך להקנות את הפירות לרבי יהושע בקנין אגב? והלא כבר משעה שקרא לפירות שם מעשר פקע מן הפירות איסור טבל, ואפילו אם לא היה מקנם ללוי!

ותירץ בפני יהושע: האומר על פירותיו שיהיו מעשר ולא נתנם לכהן וללוי עובר באיסור "בל תאחר". כמבואר בתוספות ראש השנה ד א. לפיכך רבן גמליאל הזדרז ליתנם לרבי יהושע ורבי עקיבא. אך התוספות חלקו על פירוש רש"י מכח

הקושיא דלעיל, ופירשו שכאן אין מדובר בענין האיסור שאסור לחבר להשהות בביתו פירות שאינן מעושרים, מפני שבודאי רבן גמליאל הזהיר את בני ביתו לפני שיצא לדרך שלא יאכלו מן הפירות, ולא יכשלו באיסור טבל.

אלא שאותה שנה היתה השנה הרביעית או השביעית במנין שנות השמיטה. ובאותה שנה חייב אדם בערב פסח במצות ביעור. כלומר: לבער את המעשרות שברשותו וליתנם לכהן וללוי. [דברים כו יב. מעשר שני ה ו]. לפיכך רבן גמליאל הוצרך להפריש את המעשרות וליתנם ללוי ולעני. [על פי פירוש מהרש"א בדברי התוספות. ומהרש"ל פירש בדרך אחרת, ועיין עוד בתוספות ובראשונים והאחרונים].

98. "שנת מעשר עני היתה", רש"י. כלומר: פירות הגדלים בשנה הראשונה והשניה לשנותה שמיטה מפרישים מהם מעשר ראשון [ונותנים אותו ללוי], ואחר כך מפרישים ממנו מעשר שני ומעלים אותו לירושלים ואוכלים אותו שם. וכן עושים גם בשנה הרביעית והחמישית.

ואילו בשנה השלישית והשישית מפרישים מן הפירות מעשר ראשון [ללוי] ומעשר עני [לעני]. [ראש השנה יד ב].

ואותה שנה שרבן גמליאל עמד בה היתה שנת מעשר עני. לפיכך נתן רבן גמליאל את המעשר לרבי עקיבא שהיה גבאי צדקה, כדי שיזכה בו לעניים.

[לפירוש התוספות הנ"ל בהערה הקודמת, שעת הביעור היתה, דהיינו בשנה רביעית או שביעית, ולפי זה צריך לומר שבודאי התבואה שבבית רבן גמליאל הביאה שליש גידולה בשלישית או בשישית, והתחייבה במעשר עני כדין השנה השלישית והשישית].

והעישור נתון לו **כדי שיזכה בו לעניים**. ומקומו מושכר לו. ונתן רבי עקיבא פרוטה עבור שכירות המקום וקנה עמו את פירות המעשר לעניים.

עד כאן דברי המשנה.

והגמרא מנסה להוכיח מכאן שמטלטלין שנקנים אגב קרקע צריכים להיות צבורים בה:

רבן גמליאל אמר "ומקומו מושכר לו", משמע שהקפיד להשכיר את מקום המעשר עצמו, ולא השכיר לו מקום אחר, ושמע מינה [למד מכך] **בעיני צבורים בה**, שהרי אם אין צריך שהמטלטלין יהיו צבורים בה, מדוע בחר רבן גמליאל להשכיר דוקא את מקום העישור ולא מקום אחר? (99)

ודחינן: לעולם אפשר לומר שאין צריך

שהמטלטלין יהיו צבורים בה, ובכל זאת רבן גמליאל בחר להשכיר את מקומו, **כי היכי דלא ליטרחינהו**, כדי שלא להטריח את רבי יהושע ורבי עקיבא להוציא את מעשרותיהם מהמקום שהם מונחים בו, ולפיכך השכירם להם, שעל ידי כך זכותם להניח שם את מעשרותיהם כל זמן שירצו.

תא שמע רביה שמטלטלין הנקנים עם קרקע אינם צריכים להיות צבורים בה:

דאמר רבא בר יצחק: אמר רב: שני שטרות הם, יש שני אופנים בענין שטר, שדיניהם חלוקים זה מזה:

[א] האומר לשני אנשים (100) **"זכו בשדה זו לפלוני וכתבו שטר"**, כך התכוין לומר: החזיקו בשדה, וזכו בה בקנין חזקה לצורך פלוני, וכתבו לו שטר עליה לראיה בעלמא. (101) לפיכך, אם לאחר שהחזיקו בשדה

99. קשה: מדוע היה פשוט לגמרא שרבן גמליאל הקנה את מעשרותיו בקנין אגב? והלא יתכן שלא הקנם אלא בקנין חצר, ולפיכך הוצרך להקנות את מקומם ממש!

ויש לומר: א. בקנין חצר צריך שהחצר תשתמר לדעת הקונה ואילו כאן החצר לא היתה משתמרת על ידי רבי יהושע הקונה, אלא על ידי בני ביתו של רבן גמליאל. ואין קנין חצר מועיל בכגון זה. [רמב"ן רשב"א ריטב"א, ועיין בבא מציעא יא ובשיטה לא נודע למי כאן].

ב. מעצם זה שרבן גמליאל לא הקנה להם את המעשרות בקנין אגב על ידי קרקע אחרת, אלא הקפיד להקנותם באותה קרקע [אפילו אם הקנה ב"חצר"], יש להוכיח שקנין אגב אינו מועיל באינם צבורים בה, שהרי אם היה מועיל בכך, היה רבן גמליאל יכול להקנותם בקנין אגב על ידי קרקע אחרת בשיעור כל שהוא. [כלומר:

בקנין אגב די בקרקע אחרת כל שהוא, ואילו בקנין חצר צריך היה להקנותן להם את כל הקרקע שהפירות מונחים עליה]. [שיטה לא נודע למי].

ג. יש אומרים שאין קנין חצר מועיל אלא לאחר שהחצר היתה כבר שייכת לקונה, ואילו כאן שהפירות היו מונחים שם קודם אי אפשר היה לקנותם באותה שעה בקנין חצר. [הפני יהושע על פי דעת הש"ך חו"מ רב ג. והאחרונים נחלקו בהבנת הש"ך עיין בדברי פני"י. וקצוה"ח שם, ועוד. ועיין תירוצו נוסף בפנ"י. ועיין מאירי].

100. שיוכלו להיות עדים על הדבר ולחתום על השטר.

101. כך פירש רש"י, וכוונתו שיש לפרש את הלשון "זכו בשדה וכתבו שטר" שלא התכוין

רצה לחזור בו,

חוזר בשטר, בידו לחזור בו מכתובת השטר, אם אמר 'אין רצוני שתהיה לו ראייה בידו'.⁽¹⁰²⁾

ואינו חוזר בשדה, אם רצה לחזור בו מעצם נתינת השדה, אינו יכול לחזור בו, שהרי מיד משהחזיקו בה עבור המקבל, זכה בה, והרי היא שלו.⁽¹⁰³⁾

[ב] האומר "זכו בשדה זו לפלוני על מנת

שתכתבו לו את השטר", כך התכוין לומר: לא יוכל אותו פלוני לזכות בשדה עד שתכתבו ותתנו לו שטר עליה.⁽¹⁰⁴⁾

לפיכך, אם לאחר שהחזיקו בשדה בא לחזור בו, חוזר בין בשטר ובין בשדה. שהרי מאחר שחוזר מן השטר ממילא לא התקיים תנאו בהקנת השדה עצמה, ואף השדה לא נקנתה לו.

עד כאן דברי רבא בר יצחק בשם רב.

אולם אפילו אם נאמר שמדובר כאן במכר, אין הבדל בין מכר שאין בו שטר למכר שיש בו שטר, שהרי רב עצמו אמר [בבא בתרא מא ב] שהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים. בין אם כתב עליה שטר ובין אם לא כתב עליה שטר! רשב"א].

ותירצו התוספות: לא נוח למוכר שיצא שטר על הדבר מפני שיש קול על מכירה בשטר יותר ממכירה בעדים בלא שטר, ויאמרו שהוא עני שמוכר את כל נכסיו. ולא ימצא אדם שיסכים להלות לו [ואפילו אם נאמר שמדובר כאן בשטר מתנה. יש לפרש שהעולם לא ידע שהשטר הוא שטר מתנה. ויסבור שהיה שטר מכר. וכעין זה כתבו תוספות במסכת בבא בתרא עז א בדרך אחרת עיין שם].

ועיין עוד ברשב"א ובריטב"א.

104. כך פירש הרשב"ם במסכת בבא בתרא עז א. וזו לשונו: "על מנת שתכתבו לו את השטר, הכי קאמר: לא יזכה עד שיבוא שטר לידו". [וכן משמע מלשון רש"י כאן].

והריטב"א פירש שהאומר "על מנת שתכתבו לו את השטר" התכוין להתנות תנאי. וכל האומר "על מנת" כאומר "מעכשיו" דמי. [לעיל ח א]. ואם לבסוף הגיע שהטר לידו קנה את השדה למפרע.

להקנות את השדה בקנין שטר, אלא בקנין חזקה. והשטר אינו אלא לראיה בעלמא.

[והנה רש"י השמיט כאן את קנין כסף, ולא הזכיר אלא חזקה. ואילו בגמרא להלן בסמוך בד"ה אם קדם כתב רש"י: "אם קדם קודם נתינת הכסף או קודם שהחזיק".

ויתכן שרש"י סובר שכאן מדובר דוקא במתנה. וכמו שכתב הריטב"א כאן ולעיל כו א. אבל אין מדובר כאן במכר, שהרי במכר במקום שכותבים את השטר לא קנה את הקרקע עד שיכתוב שטר. ועיין בריטב"א לעיל שם.

אבל הרשב"א כתב שהגמרא מדברת כאן בין על מכר ובין על מתנה. ויתכן שיש ליישב גם לפי זה את רש"י. שרש"י נקט כאן קנין השייך בין במכר ובין במתנה].

102. עיין בהערה הבאה.

103. הקשו הראשונים: מאחר שאינו יכול לחזור מנתינת השדה, לשם מה חוזר בו מכתובת השטר? מה ירויח מכך? [תוספות, ועוד].

[ובודאי קושיא זו קשה לדעת הריטב"א [הנ"ל הערה 101] הסובר שמדובר כאן בשטר מתנה, שהרי בשטר מתנה אף אם יש עליו שטר אין במתנה שום אחריות שהרי המקבל לא נתן בעדה שום דמים.

ורב חייא בר אבין אמר בשם רב הונא: **שלושה שטרות הן, יש שלשה אופנים בהקנאת שטר, שדיניהם חלוקים זה מזה:** (105)

תרי — **הא דאמרן**. שנים מן האופנים הם אלו שכבר הזכרנו לעיל [בדברי רב].

ואידך, האופן הנוסף: **אם קדם המוכר וכתב לו ללוקח את השטר לפני שהלוקח הספיק לקנות את הקרקע בכסף או בחזקה.**

ומותר לעדים לכתוב למוכר שטר שכתוב בו "שדי מכורה לך" אף לפני שהלוקח החזיק בקרקע, (106) **באותה ששנינו** (107) **"כותבים שטר למוכר, אף על פי שאין הלוקח עמו"**, ואינו יכול למסור לו את השטר באותה שעה. (108)

ואם קדם המוכר וכתב שטר לפני שהלוקח החזיק בקרקע, אזי, **כיוון שהחזיק הלוקח עמו בקרקע, נקנה גם השטר בכל מקום שהוא**. למרות שהלוקח לא עשה שום קנין בשטר עצמו.

לעשות כן?

מרש"י [ד"ה כותבין] משמע שיש לאסור לעשות כן מפני שיש לחשוש שמא המוכר לא יתן את השטר ללוקח בו ביום, אלא לאחר זמן, ונמצא שהשטר הוא "שטר מוקדם".

כלומר: שטר מכר שנכתב בו תאריך מוקדם [שלפני המכירה], אזי אותו השטר פסול, מפני שאם לבסוף בעל חוב של המוכר יגבה את הקרקע מן הלוקח בחובו, אזי הלוקח חוזר וגובה מן המוכר את הכסף ששילם עבור הקרקע. ואם אין לו כסף, חוזר הלוקח וגובה את התשלום מלקוחות אחרים שקנו מן המוכר קרקע אחריו. ומאחר שהשטר הזה הוא שטר מוקדם יש לחשוש שמא הלוקח יגבה את כספו מלקוחות שקנו קרקע לפניו. וזה שלא כדין. [כעין שפירש רש"י ראש השנה ב א בענין שטרי חוב המוקדמים].

[ומהרשב"ם ב"ב עז ב משמע שהיה עולה בדעתנו לאסור לכתוב את השטר משום דמחזי כשיקרא. עיין שם].

107. במשנה במסכת בבא בתרא קסז ב.

108. כתב רש"י: כותבין שטר למוכר: שדי מכורה לפלוני, ולא אמרינן שטר מוקדם הוא,

והוסיף הריטב"א: יש ללמוד מסוגייתנו שלמרות שהנותן שהתנה את התנאי התכוין לטובת המקבל, בכל זאת אין המקבל יכול למחול על התנאי ולומר רצוני לקנות את השדה אפילו בלי שטר. אלא אם הנותן רוצה יכול לחזור בו מהשטר ומהשדה. [וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן].

ועיין אבני מילואים לח יט שהאריך בזה. [ועיין בהערות המהדיר על הריטב"א הערה 518].

105. רב הביא שני דינים בענין שטר: באופן האחד, אין השטר והשדה תלויים זה בזה, ומשהחזיק בשדה חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה.

באופן השני, השטר והשדה תלויים זה בזה, ואפילו משהחזיק בשדה חוזר בין בשטר ובין בשדה, כל זמן שלא נתן את השטר.

רב חייא בר אבין מוסיף עוד אופן שלישי, שבו השטר והשדה תלויים זה בזה. ואולם, בניגוד לאופן השני שבדברי רב, באופן הזה משהחזיק בשדה אינו חוזר בו לא בשדה ולא בשטר. וכפי שיבואר בגמרא בסמוך.

106. מדוע היה עולה בדעתנו לומר שאסור

עד כאן דברי רב הונא.

והגמרא מוכיחה מדברי רב הונא שמטלטלין הנקנים עם הקרקע אינם צריכים להיות צבורים בה:

רב הונא אמר שכאשר הלוקח החזיק בקרקע נקנה השטר 'בכל מקום שהוא', ובפשטות השטר נקנה בתורת קנין אגב, כשאר מטלטלין שנקנים עם הקרקע. ושמע מינה

מהיום, ואפילו אם לא ילוה עכשיו [ואפילו לא ילוה כלל. עיין רש"י וריטב"א שם]. ובוה אין לחשוש שמא המלוה יגבה מהלקוחות שלא כדין. שהרי משעת כתיבת השטר כבר השתעבדו הנכסים, ובדין הוא גובה מהם. [זו דעת רש"י. ועיין רי"ף שם, ועוד].

ב. לדעת אביי, אפילו בסתם שטר [שאינו "שטר אקנייתא"] כותבים שטר ללוה אף על פי שאין המלוה עמו, מפני ש"עדין בחתומיו זכין לו". כלומר: בשעה שהעדים חותמים על השטר, באותה שעה חל שעבוד על נכסי הלוה, שאם בסופו של דבר ילוה את החוב, אזי כבר מעכשיו הנכסים משתעבדים למפרע לאותו חוב. וכיד המלוה לגבות את חובו מכל הקרקעות שהיו ביד המוכר בשעת חתימת השטר. ואפילו אם מכרם לפני ההלוואה.

וכיוצא בזה מפרש רש"י כאן בענין שטר מכר:

לדעת רב אסי, מדובר כאן בכגון שהעדים נתנו למוכר סודר לקנין חליפין, ועל ידי כך המוכר שיעבד את כל קרקעותיו לקונה, לגבות מהן מהיום.

ולדעת אביי מדובר כאן בכל שטר מכר, ואפילו בלא הקנין הנ"ל. מפני שבשעת חתימת העדים, המוכר משעבד את נכסיו, שאם לבסוף יגבו את הקרקע הזאת מן הלוקח, אזי הלוקח יוכל לגבות את התשלום מן הקרקעות האחרות שברשות המוכר עכשיו.

[הראשונים הקשו כמה קושיות על פירוש רש"י ופירשו את הגמרא בדרכים אחרות. עיין רמב"ן רשב"א וריטב"א].

כיון דקנו מיניה מהשתא. אי נמי כאביי, דאמר [בבא מציעא יג א] עדיו בחתומיו זכין לו. וביאור דבריו: מאחר ששטר מוקדם פסול [כמבואר לעיל בהערה 106]. אם כן קשה: מדוע באמת מותר לעדים לכתוב שטר למוכר כשאיין הלוקח עמו? והלא יש לחשוש שמא לא יתנו ללוקח אלא לאחר זמן. ונמצא שהשטר הוא שטר מוקדם, והוא פסול!

וכדי לענות על כך, רש"י מדמה את דברי המשנה ב"כותבין שטר למוכר" וכו'. לדברי המשנה [שם] בענין שטרי חוב, ששינונו שם: "כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו". והגמרא במסכת בבא מציעא [יב ב] מקשה על כך: כיצד מותר לעשות כן? והלא ראוי לנו לחשוש שמא לא ילוה מיד אלא לאחר זמן, והמלוה יבוא לגבות מהלקוחות שלא כדין!

[כלומר: אם אין ללוה אפשרות לפרוע את חובו, אזי המלוה גובה את חובו מהלקוחות שקנו קרקעות מהלוה לאחר ההלוואה. מפני שאותן הקרקעות כבר השתעבדו לו בחובו. אבל, המלוה אינו יכול לגבות את חובו מקרקעות הלוה שנמכרו לפני ההלוואה, מפני שאותן קרקעות לא השתעבדו לו מעולם. ולפיכך, אם כתוב בשטר זמן מוקדם יש לחשוש שמא המלוה יגבה את חובו מהלקוחות שקנו קרקע לפני ההלוואה. וזה שלא כדין. שהרי אותן קרקעות לא השתעבדו לו מעולם!]

ונאמרו על כך שני תירוצים בגמרא שם:

א. רב אסי מפרש שהמשנה מדברת ב"שטרי אקנייתא". כלומר: הלוה הקנה למלוה [בקנין חליפין] את נכסיו שיוכל לגבות מהם את חובו

שבקנין אגב קרקע לא בעינן שהמטלטלין יהיו צבורים בה.

וכיצד אפשר לומר שהשטר נקנה בתורת אפסירא דארעא?

אך הגמרא מנסה לדחות את הראיה: שאני [שונה] שטר משאר מטלטלין, משום דאפסירא דארעא הוא, השטר הוא כ"בית אחיזה" לקרקע, (109) והרי הוא כקרקע עצמה. ולפיכך כשמחזיק בקרקע הרי זה כמחזיק בשטר עצמו בכל מקום שהוא. אבל בשאר מטלטלין, שאין להם שום קשר לקרקע, יתכן שאי אפשר לקנותם אגב הקרקע אלא אם כן הם צבורים בה. (110)

ומאחר שמוכח מדברי רב הונא שהשטר נקנה בכל מקום שהוא בתורת קנין אגב, אם כן שמע מינה שבקנין אגב לא בעינן צבורים!

ומסקינן: אכן שמע מינה שמטלטלין הנקנים אגב הקרקע אינם צריכים להיות צבורים בה.

בעיה נוספת בענין מטלטלין הנקנים אגב קרקע:

איבעיא להו, הסתפקו בני הישיבה:

מי בעינן אגב, האם צריך שהמוכר יאמר לקונה "קנה את הקרקע, וקנה את המטלטלין 'אגב' הקרקע". או לא צריך שיאמר לשון 'אגב'? (111)

ותמהינן על זה: והא עלה קתני, והלא על קנין השטר הזה אמר רב הונא: כיון שהחזיק בקרקע, נקנה השטר בכל מקום שהוא, וזו היא ששינוי נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה. ומוכח מדברי רב הונא, שקנין השטר הוא בתורת קנין 'אגב' כשאר נכסים!

109. כעין אפסר [רסן] שהוא בית אחיזה לבהמה.

110. יש לדון: האם סברת "אפסירא דארעא" היינו שאינו קונה כלל בקנין אגב, אלא הרי זה כאילו השטר טפל לקרקע והעושה קנין בקרקע הרי זה כעושה קנין בשטר עצמו. או שמא זו סברא באגב, כלומר: בדרך כלל בקנין אגב צריך שהמטלטלין יהיו צבורים בקרקע כדי לשייך אותם לקרקע. אבל בשטר הוא אפסירא דארעא, אין צריך שיהיה צבור בקרקע.

מדברי נתיבות המשפט [ערה א ביחס לדברי הרשב"א ב"ק נב] קצת משמע שסברת "אפסירא דארעא" איננה מדין קנין אגב. אלא השטר נחשב מחובר לקרקע ונקנה עמה. וכן משמע מלשון רש"י ועל דרך זו ביארנו את הגמרא מיד בסמוך.

[אמנם, בקצות החשן שם בסוף ס"ק א, מפרש שסברת "אפסירא דארעא" היא סברא בקנין אגב. אך הקצות מתייחס למסקנת הגמרא להלן, שקנין השטר הוא בתורת אגב. ומכל מקום כתב הרשב"א שסברת "אפסירא דארעא" מועילה גם למסקנת הגמרא לענין מסוים. עיין שם. אך אפשר שגם הקצות מודה שעתה הגמרא סברה ש"אפסירא דארעא" אינו מדין אגב].

111. הר"ן דייק מלשון רש"י שלפי הצד שצריך לומר לשון "אגב" היינו דוקא "אגב", אבל אם אמר "קנה את המטלטלין 'עם' הקרקע" לא עשה כלום.

ובהסבר הדבר כתב הסמ"ע [חושן משפט רב ב] שמהלשון "עם" משמע שהקנין שעושה בקרקע [כסף או חזקה] מועיל לקרקע ולמטלטלין בשוה. ואין הדבר כן, מה שאין כן

תא שמע בוא ושמע ראה שאין צריך לומר 'אגב':

דקתני כל הני, שהרי שנינו את כל המשניות והמימרות שהובאו לעיל [על בעית הגמרא אם צריך "צבורים", כגון: טפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן]. ולא קתני ולא שנו באף אחת מהן שהמקנה אמר לשון "אגב"! (112)

ודחינן: ולמעמיד, לפי הבנתך, שהמשניות והברייתות הביאו את לשון המקנה ממש, יש להקשות: "קני", מי קתני? וכי שנינו שהמקנה אמר לאחר: 'קנה' טפח על טפח עבור פלוני?! ובודאי אין ספק שצריך לומר לו שיקנה את הקרקע [ועמו מאה צאן]! (112*)

אלא, בעל כרחך, צריך לומר שהלשון "טפח על טפח לפלוני" אינה ממש לשון המקנה, ורב קיצר בלשונו, ובודאי הקנין אינו מועיל עד דאמר בלשון "קני" (113).

ואם כן, הכא נמי, גם במה ששנינו "ועמו מאה צאן" אין זה לשון המקנה ממש, ואפשר לומר שהקנין אינו מועיל עד דאמר לשון "אגב".

ואם כן, חוזרת השאלה ששאלנו לעיל: האם צריך שיאמר לשון 'אגב'?

ומסקינן: והלכתא: [א] במה שהסתפקנו לעיל האם צריך שהמטלטלין יהיו צבורים בקרקע, נפסק שצבורים לא בעינן. (114)

לשון "אגב". [סברת הסמ"ע מתבאר לפי האמור לעיל הערה 39].

יש חולקים על רש"י, וסוברים שאף לפי הצד שצריך לשון "אגב", 'עם' הרי זה כ"אגב". והגמרא לא באה למעט אלא שלא יאמר "קנה מטלטלין וקרקעות" [דעה זו מובאת בר"ן ובריטב"א ושיטה לא נודע למי].

והרמ"א [בשלחן ערוך חשן משפט רב ב] הביא את שתי הדעות.

[דעת הרמב"ם מכירה ג ט שבעיית הגמרא כאן אינה אלא כשאין המטלטלין צבורים בקרקע. אבל כאשר המטלטלין צבורים בה פשיטא שאין צריך אגב. ויש חולקים. והובא להלן בהערה 116].

112. כך פירש רש"י. ומאחר שרש"י העתיק את הברייתא של "טפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן", הר"ן [הנ"ל בהערה הקודמת] למד מדבריו ש"עם" אינו כ"אגב".

ולדעת החולקים על רש"י [בהערה הנ"ל]

קושיית הגמרא היא משאר הברייתות שלא הוזכר בהם "עם".

112*. כלומר: לשון הברייתא "הלך ולקח בית סלע סמוך לירושלים ואמר צפוני זה לפלוני" משמע שאמר כך בינו לבין עצמו. ובודאי שאם עשה כן לא עשה דבר. שהרי אין כאן שום קנין. אלא היה צריך לומר לאדם אחר "קני". כלומר: עשה קנין חזקה בקרקע וקנה על ידי כך טפח על טפח לפלוני ועמו הצאן והחביות.

113. כלומר: עד שאמר לאדם אחר: עשה קנין חזקה בקרקע וזכה על ידי כך בטפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן שבידי שלא אוכל לחזור בי.

114. מדוע הגמרא הוצרכה לפסוק כאן שצבורים לא בעינן? והלא הגמרא כבר הוכיחה את הדין הזה לעיל מברייתא!

בכסף משנה [מכירה ג ט] כתב שמכח קושיא

[ב] ובמה שהסתפקנו עתה האם צריך לשון "אגב", נפסק ש"אגב" ו"קני" (115) בעינין. (116)

ומביאה הגמרא בעיה נוספת בענין קנין אגב:

מקור נוסף לדבריו בר"ן, ובמגיד משנה שם]. ונחלקו המפרשים בהסבר סברתו: הר"ן כתב שכאשר המטלטלין צבורים בקרקע הם נקנים בקנין חצר. ולפיכך אין צריך לומר לשון "אגב". [ותמה על הרמב"ם: והלא קנין חצר אינו מועיל אלא בחצר המשתמרת, ואילו מלשון הרמב"ם משמע שאפילו בחצר שאינה משתמרת אין צריך לומר "אגב"!]

הכסף משנה [שם] מבאר שכאשר המטלטלין צבורים בה הם נקנים בקנין אגב. [וקנין אגב מועיל אפילו בחצר שאינה משתמרת]. והטעם לכך שבשאינם צבורים צריך לומר "אגב", זה כדי להודיע שעם הקרקע הוא מקנה את אותם המטלטלין, אבל כשהם צבורים בתוכה אין צורך בדיבורו, שהרי הענין עצמו מוכיח שאגב החצר הוא מקנה את אותם המטלטלים. [ועיין סמ"ע רב ג].

יש חולקים על הרמב"ם וסוברים שאף כאשר המטלטלין צבורים בקרקע צריך לומר "אגב". [ראב"ד, רא"ש, ר"ן].

וכתב הסמ"ע [חשן משפט רב ד] שאין הדברים אמורים אלא רק כשהקרקע לא היתה משתמרת, אבל אם היתה משתמרת, אזי הכל מודים שהמטלטלין נקנים אפילו אם לא אמר "אגב", מדין קנין "חצר" [שחצרו של אדם קונה את מה שבתוכה אם היתה משתמרת].

אך הש"ך דייק מדברי הר"ן והמגיד משנה שאפילו בחצר המשתמרת צריך שיאמר "אגב" [וכן דייק מעוד פוסקים].

ומדוע באמת אין המטלטלין נקנים בתורת חצר?

כתב הש"ך שאין חצרו של אדם קונה את מה שבתוכה [בתורת "חצר"] אלא כשהמתנה היתה לאחר שכבר החצר היתה שלו. אבל כאן, שקנין

זו [ועוד קושיא] חידש הרמב"ם שאין צריך לומר "אגב" אלא כשאין המטלטלין צבורים בקרקע. אבל אם המטלטלין צבורים בה אין צריך לומר לשון "אגב".

וכך יש לפרש את דברי הגמרא כאן: אילו היה נפסק שצבורין בעינין. אזי בודאי לא היה צריך שיאמר "אגב". אבל מאחר שנפסק "צבורים לא בעינין", אזי באופן שאינם צבורים, "אגב וקני בעינין".

אך, הראב"ד הרא"ש והר"ן חולקים על הרמב"ם. ומחלוקתם מבוארת להלן בהערה 116.

115. קשה: מדוע הגמרא הוצרכה לפסוק כאן ש"קני" בעינין? והלא זה היה פשוט לגמרא כבר לעיל!

ומכח קושיא זו חידש הרש"ש שצריך לומר "קנה את הקרקע קנה" אגבה את המטלטלין". אבל אם לא הזכיר לשון "קני" אלא על הקרקע אינו קונה את המטלטלין. [וכתב שכך משמע לו מלשון רש"י והרי"ף].

ולפי זה מובנים דברי הגמרא: לעיל היה פשוט לגמרא שצריך לומר "קני" על הקרקע. ואילו כאן הגמרא מוסיפה שצריך לומר "קני" על המטלטלין.

אך, בשיטה לא נודע למי כתב שלשון הגמרא "קני" הוא לאו דוקא. אלא פשיטא שאם אמר "קני שדה זו ואגבה מטלטלין", ודאי קנה. שהרי "קני" שהזכיר בקרקע מתייחס גם למטלטלין [בניגוד לדברי הרש"ש הנ"ל].

116. דעת הרמב"ם [מכירה ג ט] שמדובר כאן דוקא כשאין המטלטלין צבורים בקרקע. אבל כאשר המטלטלין צבורים בקרקע אין צריך לומר "אגב". [ומקורו הובא לעיל בהערה 114. ועיין

איבעיא להו, הסתפקו בני הישיבה: אדם שבא להקנות לחבירו **שדה במכר**, ומטלטלין **במתנה**, מהו הדין בזה? האם אפשר להקנות את המטלטלין במתנה אגב הקרקע הנקנית במכר, או שאין המטלטלין נקנים אגב הקרקע אלא אם קניינם שוה? (117)

תא שמע, בוא ושמע ראייה ממשנה שאפשר להקנות מטלטלין במתנה אגב קרקע הנקנית במכר:

שנינו במסכת מעשר שני [ה ט]: "אמר להם רבן גמליאל לזקנים: **עישור שאני עתיד למודד להפריש למעשר ראשון נתון ליהושע** [לרבי יהושע בן חנניא שהיה לו], ומקומו **מושכר לו**". כלומר: על ידי שכירות המקום קנה רבי יהושע את פירות המעשר, בקנין אגב.

והנה, מקום המעשר הושכר לרבי יהושע

בעד דמים. ואילו המעשר ניתן לו במתנה, ומכאן שאפשר להקנות מטלטלין במתנה אגב קרקע הנקנית במכר.

ומסקינן: אכן **שמע מינה** שאפשר להקנות מטלטלין במתנה אגב קרקע הנקנית במכר.

ומביאה הגמרא בעיה נוספת בענין קנין אגב:

איבעיא להו: הרוצה להקנות **שדה לאחד ומטלטלין לאחר**, ואמר לקונה את השדה: 'קנה את השדה לעצמך, ואגבה יקנו המטלטלין לפלוני', (118) **מהו הדין בזה?** האם צריך שהמטלטלין והשדה יקנו דוקא לאותו אדם, או לא? (119)

תא שמע ראייה מהמשנה הנזכרת, שאפשר להקנות שדה לאחד ומטלטלין לאחר בקנין אגב:

מתנה. או, שמאחר שאין קניינים שוה כל אחד נחשב מקח בפני עצמו.

118. כלומר: כאשר הקונה מחזיק בקרקע, הוא מתכוין לקנות את הקרקע לעצמו, ולזכות במטלטלין עבור פלוני מדין "זכיה". שהרי "זכין לאדם שלא בפניו". [גיטין יא ב, ועוד. והיינו: בדבר שהוא לזכותו של האדם, יכולים אחרים לזכות עבורו אפילו שלא מדעתו].

119. לפי מה שהתבאר לעיל [הערות 39, 117] נראה שהגמרא כאן מסופקת שמה מאחר שאין הקרקע והמטלטלין נקנים לאדם אחד אין זה מקח אחד, או דלמא, הכל מקח אחד שמקצתו נקנה לראובן ומקצתו לשמעון [כאילו שניהם קונים יחד, מקצת לאחד ומקצת לחברו].

החצר והמטלטלין באים כאחד, אי אפשר לקנותם בתורת קנין חצר, אלא בקנין אגב בלבד [ובקצות החשן שם ס"ק ב תמה על דברי הש"ך. והאחרונים נחלקו בהבנת הש"ך והאריכו לדון בזה. ועיין לעיל הערה 67].

להלכה: בשלחן ערוך [חשן משפט רב א—ב] פסק כהרמב"ם, שכאשר המטלטלין צבורים בקרקע אין צריך שיאמר "אגב". והרמ"א שם הביא את דעת החולקים על הרמב"ם.

117. בארנו לעיל [הערה 39] שקנין אגב עניינו שקנית הקרקע והמטלטלין נחשבת מקח אחד. וכשמחזיק בעיקר המקח [בקרקע] קונה את כולו. ולפי זה יש לבאר שהגמרא כאן מסופקת בשדה במכר ומטלטלין במתנה. האם ניתן להגדירם כמקח אחד, שמקצתו מכר ומקצתו

עקיבא, ואף על פי כן אין להוכיח מכאן שאפשר להקנות שדה לאחד ומטלטלין לאחר בקנין אגב.

משום דשאני רבי עקיבא, רבי עקיבא שונה מאדם אחר, דהואיל וגבאי צדקה היה לפיכך כיד עניים הוה, ידו כיד עניים, (120) והרי זה כמקנה את השדה והמטלטלין לאותו אדם.

ומכח שתי הטענות הללו נדחתה הראיה דלעיל, ונשארה הבעיה במקומה: הרוצה להקנות שדה לאחד ומטלטלין לאחר בקנין אגב, יש להסתפק מהו הדין בזה. (121)

אמר רבא: לא שנו במשנתנו שמטלטלין נקנים אגב הקרקע כשהחזיק בקרקע, (122) אלא כשנתן הלוקח את דמי כולן (123) למוכר.

אבל אם לא נתן את דמי כולן, לא קנה אלא כנגד מעותיו, מפני שהמוכר לא אמר ללוקח

שהרי רבן גמליאל אמר לזקנים: עישור שאני עתיד למוד למעשר עני נתון לעקיבא בן יוסף, כדי שיוזכה בו לעניים, ומקומו מושכר לו. ומשמע שהמקום הושכר לרבי עקיבא עצמו, ועל ידי כך זכה לעניים את פירות המעשר בקנין אגב.

ומכאן שאפשר להקנות שדה לאחד ומטלטלין לאחר בקנין אגב.

ודחינן את הראיה מכח שתי טענות:

[א] מאי, מה פירוש "מקומו מושכר לו"? — אין הכוונה שהמקום הושכר לרבי עקיבא, אלא מושכר למעשר, כלומר בין המקום ובין המעשר נקנו לעניים. ואין להוכיח מכאן דבר לענין שדה לאחד ומטלטלין לאחר.

[ב] ואי בעית אימא, ואם רצונך בכך, אפשר לומר ש"מקומו מושכר לו" היינו לרבי

120. על פי הרשב"א, וכן הגיה יעב"ץ ברש"י. וכן העתיק הר"ן בשם רש"י. [אבל לפי הפירוש השני המובא בר"ן י ב ד"ה גרסין באה"ד "אבל אחרים חולקים" וכו'. הפירוש הוא להיפך: מה שביד העניים הרי הוא כבידו של רבי עקיבא. עיין שם. וזה מתאים עם הגירסא הכתובה לפנינו ברש"י שפירש "הרי הוא כידו". כלומר: ממון מעשר עני הרי הוא כידו].

121. הגמרא לא הכריעה מהו הדין בזה. ולפיכך פסק הרמב"ם [מכירה ג י] שלא קנה את המטלטלין. מפני שהקונה בא להוציא את המטלטלין מחזקת המוכר. והמוציא מחברו עליו הראיה. אבל, אם הקונה תפס את המטלטלין, אין מוציאים אותם מידו.

וזהו לשיטתו, שפסק ברוב המקומות שהגמרא מסיקה "תיקו", שאם תפס בלא ראיה

אין מוציאים מידו [הר"ן בהסבר הרמב"ם]. אולם, יש חולקים על הרמב"ם וסוברים שאפילו אם תפס מוציאים מידו, כדין כל ספק בהלכה. [רמב"ן רשב"א והביאם הר"ן]. ובשלחן ערוך [חשן משפט רב ג] פסק כהרמב"ם שאם הקונה תפס אין מוציאים מידו. והרמ"א הביא את דעת החולקים.

122. כך כתב רש"י. ובתוספות ר"י הזקן כתב "לא שנו דנכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות". משמע שאין מדובר כאן בחזקה בלבד, אלא הוא הדין בכסף ובשטר. [ניתכן שגם רש"י מודה לזה. ונקט חזקה מפני שראיית הגמרא להלן היא מחזקה].

123. פירש רש"י שנתן לו דמי כל המטלטלין והקרקע. ועיין בהערה הבאה אות ב.

להחזיק בקרקע על דעת לקנות את המטלטלין, אלא רק כנגד מעותיו בלבד. (124)

תניא כוותיה דרבא, מתוך מה ששנו כבריאת דלהלן מוכח כדברי רבא:

שנו כבריאתא: יפה כח הכסף מכח השטר

בדבר אחד, ויפה כח השטר מכח הכסף בדבר אחר:

יפה כח הכסף מכח השטר, שהכסף פודין בו הקדשות ומעשר שני, מה שאין כן בשטר.

ויפה כח השטר מכח הכסף, שהשטר מוציא

124. א. לשון רש"י: "אבל לא נתן לו דמי כל המטלטלין, לא קנה מטלטלין בחזקה דקרקע אלא כנגד מעותיו".

משמע מלשונו שדוקא לענין המטלטלין אם לא נתן את דמי כולן לא קנה. אבל לענין הקרקע עצמה, אפילו אם לא נתן את דמי כולה. קנאה כולה.

וכן מוכח מרש"י להלן תחילת עמוד ב' וכן הוכיחו הראשונים מדבריו.

וכתבו הראשונים: לענין אותה קרקע עצמה שמחזיק בה, אם המוכר לא "עייל ונפיק אזווי" [אינו נכנס ויוצא תדיר לבית הקונה לגבות את דמי הקרקע], אזי הלוקח קנה הכל למרות שלא נתן אלא מקצת מהדמים. אבל אם היה המוכר "עייל ונפיק אזווי", גילה בדעתו שלא מכר את שדהו אלא מפני שנוזק לדמים, ולפיכך אינה נקנית כולה אלא כנגד מעותיו [כמבואר במסכת בבא מציעא דף עז, ופירושה הראשונים כאן שמדובר [גם] בקנין חזקה].

אבל לענין המטלטלין, אפילו אם לא היה המוכר עייל ונפיק אזווי, לא קנה אלא כנגד מעותיו.

וטעם הדבר: כי כאשר הלוקח החזיק בגוף הקרקע, או משך את המטלטלין עצמם, אזי מאחר שהם באו לידו והמוכר לא עייל ונפיק אזווי, אנו אומדים את דעתו שהתכוין למכור הכל, אף בלא דמים. אבל בקנין אגב שהמטלטלין לא הגיעו לרשות הלוקח, אין המוכר גומר בדעתו להקנותם עד שיתן דמי כולם. ולמרות שהוא לא עייל ונפיק אזווי, אין

להוכיח מזה שנתרצה למכור בלא דמים. אלא יש לומר שהמוכר אינו טורח לגבות דמים, מפני שאומר לעצמו: כל עוד שהלוקח לא החזיק במטלטלין למה לי לטרוח לחזר אחר המעות? כאשר הלוקח יבוא לבקשם ממני אטול ממנו דמים! [על פי הרשב"א עמ' ב סוף ד"ה בד"א. והריטב"א כאן בצירוף דבריו לעיל כו א ד"ה אמר שמואל. עיין שם היטב. ועיין ר"ן כאן].

ב. רש"י בתחילת הדברים כתב: "לא שנו דמטלטלין נקנין בחזקה דקרקע אלא שנתן לו דמי כל המטלטלין 'והקרקע'".

ותמה הרש"ש: והלא לענין הקרקע עצמה אפילו אם לא נתן את כל דמיה קנה את כולה! ומדוע כתב רש"י שצריך לתת את דמי כל הקרקע?

ומכח קושיא זו כתב הרש"ש שנראה שצריך למחוק את המילה "והקרקע" מדברי רש"י. [ועיין עצמות יוסף].

ונראה לבאר, שרש"י מדבר באדם שמכר לחברו קרקע במנה [מאה זוז] ומטלטלין במנה, והקונה שילם לו מאה ועשרים, ולא פירש על מה הוא משלם אלא נתנם בתורת פרעון עבור המקח כולו. ורש"י סובר שבכגון זה אין אומרים שהמנה הוא עבור המטלטלין והעשרים הם עבור הקרקע. וקנה הכל. אלא מאחר שהקונה לא פירש שהמנה הוא עבור המטלטלין. הרי זה כאילו המנה עבור הקרקע. והעשרים הם בעד המטלטלין. ולא קנה במטלטלין אלא כנגד אותם עשרים זוז.

בבת ישראל, שאשה מתגרשת בגט, מה שאין כן בכסף.

ויפה כח שניהם מכח חזקה בדבר אחד, וכח חזקה יפה מכח שניהם בדבר אחר:

יפה כח שניהם, ששניהם קונים בעבד עברי, מה שאין כן בחזקה.

ויפה כח חזקה, שחזקה נאמר בה הדין דלהלן:

מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, אזי למרות שהשדות רחוקות זו מזו, בכל זאת כיון שהלוקח החזיק באחת מהם, קנאם כולם. (125) במה דברים אמורים? בחזקה,

אבל בכסף ובשטר אם הלוקח לא נתן אלא דמי אחת מהן, או שלא כתב לו שטר אלא על אחת מהן, לא קנה אלא את אותה שדה בלבד. (126)

וממשיכה הברייתא ואומרת: מה שאמרנו כז-ב בחזקה, שאם החזיק בשדה אחת קנה גם שדה אחרת, ואפילו שדה שאינה סמוכה לה, במה דברים אמורים?

דוקא כשנתן לו את דמי כולן. (127) אבל אם לא נתן לו את דמי כולן, לא קנה אלא כנגד מעותיו.

עד כאן דברי הברייתא.

125. מבואר מדברי הגמרא להלן שטעם הדבר הוא משום שכל הקרקעות שבעולם מחוברות ביניהם בקרקע העולם. ולפיכך כשמחזיק באחת מהן הרי זה כמחזיק בכולן. והרי זה כקרקע אחת גדולה.

126. על פי התוספתא כתובות ב ג.

וטעם החילוק: קנין חזקה הוא על ידי מעשה בגוף הקרקע, ואותו המעשה יכול להתייחס לכל הקרקעות. אבל בשטר, מאחר שאין כתוב בו אלא שדה אחת. אין כאן שום מעשה קנין כלפי שאר הקרקעות. וכיוצא בזה בכסף, אם נתן דמים בתורת פרעון [או מקצת פרעון] לקרקע אחת, אין כאן שום מעשה קנין כלפי שאר הקרקעות, מפני שהדמים שקיבל אינם עבורן כלל.

[כך נראה לבאר על פי תוספות ב"ק יב א. ורשב"א שם ועוד, שכתבו שאין קנין "אגב" מועיל בקרקע. ולפי זה נראה שכשהחזיק בשדה אחת קנה את כולן, מפני שנחשב כמחזיק בכולן. אבל משיטה לא נודע למי [לעיל ד"ה איבעיא להו מי בעינן אגב], בשם מורו נראה שאגב מועיל בקרקע. עיין שם שהאריך בזה].

127. קשה: מאחר שהלוקח נתן דמים עבור כל הקרקעות, אם כן קנה את כולן בתורת קנין "כסף"! ומדוע הברייתא הוצרכה להשיענו שקונה אותן משום החזקה שהחזיק באחת מהן? [ועוד, שהרי בתורת כסף הוא קונה אפילו אם לא נתן את דמי כל קרקע וקרקע, אלא אפילו אם שילם על מקצתה ולא עייל ונפיק אזווי קנה כולה!]

תירצו תוספות והראשונים: מדובר כאן במקום שרגילים לכתוב שטר במכירת קרקע. ובמקום כזה אין קונים בכסף לבדו, כמבואר לעיל כו א. [עיין תירוצים נוספים בראשונים].

ומכאן למד הרא"ש שבמקום שרגילים לכתוב שטר, למרות שכסף אינו קונה שם בלא שטר, חזקה קונה בלא שטר. וטעם הדבר: מפני שקנין חזקה הוא קנין חזק הואיל והקונה עשה מעשה בגוף הדבר [והרי זה כמשיכה במטלטלין שקונה בלא כסף]. וכן פסק הרמ"א בחשן משפט סוף סימן קצב.

[אבל יש חולקים וסוברים שאף קנין חזקה אינו מועיל במקום שכותבים את השטר. עיין